

Oslo, 30.09.2022

Innspill til klimautvalget 2050

Norsk Friluftsliv viser til muligheten til å svare på spørsmål Klimautvalget har presentert, knyttet til 10 forutsetninger for at Norge skal bli et lavutslippssamfunn.

Norsk Friluftsliv representerer de 18 største frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge med til sammen nærmere 1 million medlemskap og rundt 5.000 lokale lag og foreninger. En av hovedoppgavene for Norsk Friluftsliv er å ivareta friluftslivets interesser, herunder naturen som en grunnleggende forutsetning for friluftslivet. Mer grunnleggende er naturen forutsetningen for vår egen eksistens. Hvordan vi forvalter naturen er derfor helt avgjørende for å kunne løse klimaproblemene. Klimaplanen må derfor omhandle hele livsgrunnlaget og måten vi lever på. Vårt innspill fokuserer hovedsakelig på koblingen mellom klima og natur.

Norsk Friluftslivs svar på Klimautvalgets spørsmål

2. Omstilling

2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?

I dag lages det utallige handlingsplaner og stortingsmeldinger, fra ulike departementer og direktoratet, som svarer på klima- og naturutfordringene innenfor hvert sitt fag- og ansvarsområde. Denne silo-organiseringen av myndighetsutøvelse vanskeliggjør helhetlige avveininger mellom motstridende politiske mål og prioriteringer. Skal man få til sektorvise omstillingsplaner som ivaretar helheten er det behov for en mer helhetlig klima- og miljøpolitikk, integrert i den overordnede politikken, slik at man sikrer positive samspillseffekter mellom klimatilpassing, klimagassreduksjon, bevaring av biologisk mangfold og naturbaserte løsninger. I dag mangler vi en god balanse mellom ulike samfunnshensyn, som politikken har som sin fremste oppgave å skape.

Forestillingen om at fornybar energi kan bidra til å løse klimakrisen ene og alene har bidratt til at politikken for å utvikle denne energiformen videre dominerer over hensynet til å ivareta naturmangfold og klimatilpassing. Denne prioriteringen er også et resultat av strukturelle forhold: de departementene som styrer energipolitikken og politikk for reduksjon av klimagassutslepp har en posisjon og makt innover i regjeringen som er vesentlig større enn departementet som har ansvar for klimatilpassing og naturmangfold.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig at Klimautvalgets utredning synliggjør hvordan man skal sikre et tettere samarbeid og samhandling på tvers av departement og sektorer, slik at eierskap og legitimitet sikrer at politiske beslutninger ser omstilling, klimatiltak, naturmangfold, arealforvaltning, spare- og energieffektiviseringstiltak og behovet for ny energiproduksjon i sammenheng.

Klimautvalget bør også koble ulike veivalg for veien til et lavutslippssamfunn med bærekraftsmålene på en måte som gjøre utredningen relevant og overførbar til regional og kommunal planlegging etter bærekraftsmålene. Alle de 17 bærekraftsmålene er viktig for å oppnå en bærekraftig utvikling og for at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050. Likevel er mål nummer 6 Rent vann, 13 Klima, 14 Livet i havet og 15 Livet på land helt grunnleggende for samfunnets eksistens. Og mål nummer 17 samarbeid er avgjørende for at disse grunnleggende bærekraftsmålene implementeres i felles målsetninger og samhandling på tvers av departement og sektorer. Uten en velfungerende natur som kan levere naturgoder eller økosystemtjenester, har vi ingen muligheter til å oppnå en bærekraftig utvikling, de andre bærekraftsmålene, eller til å nå målet om et lavutslippssamfunn i 2050. Figuren til Stockholm Resilience Center framstiller dette på en svært illustrativ måte, der naturgrunnet danner selve fundamentet for en bærekraftig utvikling¹. En slik forståelse av bærekraftsmålene fordrer en økosystembasert forvaltning, med en felles erkjennelse av at bruk og forvaltning av naturen må følge naturens egne tålegrenser. Denne forståelsen av bærekraftsmålene må ligge til grunn for en helhetlig strategi for omstilling.

3. Fotavtrykk

3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?

De siste 40 årene har det globale ressursforbruk firedoblet seg. Noen forbruker og slipper ut mer enn andre, og har dermed et større ansvar for miljøkrisa. Dersom hele jordens befolkning skulle levd som nordmenn, hadde vi trengt 3,5 jordkloder. Med andre ord: vårt ressursforbruk er langt ifra bærekraftig. Nordmenn er på europatoppen når det gjelder personlig konsum. En gjennomsnittlig nordmann konsumerer 25 prosent mer enn en gjennomsnittlig EU-borger. For eksempel ligger vi nordmenn på verdenstoppen når det gjelder å kjøpe sports- og friluftslivsutstyr. Under spørsmålet om økonomisk vekst peker vi på noen viktige tiltak og løsninger.

Når nesten halvparten av klimafotavtrykket til hver nordmann er knyttet til forbruk av varer og tjenester med utslipp i andre land, sier det seg selv at vi bør sette et eget norsk mål for utslipp i andre land.

Per dags dato er det ikke vesten og de rike landene som lider av klimaendringer, som resultat egne handlinger og høyt forbruk, det er de fattigste landene. Et forbruksbasert klimaregnskap er viktig for at vi skal synliggjøre vårt globale forbruksavtrykk og skape forbruksendring, slik at vi i større grad kan ta vårt rettmessige ansvar i den globale klima- og naturkrisen vi står i.

¹ <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-how-food-connects-all-the-sdgs.html>

3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?

Store deler av utslippene fra nordmenns forbruk telles ikke i det norske klimaregnskapet. De utgjør vårt skjulte klimaavtrykk. Dette gjelder særlig forbruk av varer og tjenester, som i stor grad er importert fra andre land, og reisene som vi gjøre utenfor Norges grenser. Dette forbruket har et skjult klimaavtrykk som utgjør nesten halvparten av klimafotavtrykket til hver nordmann.

Vi oppfordrer derfor klimautvalget til å utarbeide metodikk for forbruksbasert klimaregnskap som inkluderer norske bidrag til utslipp i andre land gjennom vårt forbruk, og som tas med i Norges offisielle klimastatistikk. På denne måten blir det tydelig hvordan myndighetene kan gjøre det enklere for folk i hverdagen å velge klimavennlig. Et åpent og tilgjengelig forbruksbasert klimaregnskap kan også bedre involvere befolkningen i den offentlige debatten om klimapolitikken, og kan bidra til en raskere nasjonal omstilling.

4. Natur

4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?

I et lavutslippssamfunn;

1. Er verdien av naturens økosystemer en naturlig del av beslutningsgrunnlaget og de samfunnsøkonomiske analysene ved arealbruk, på lik linje som andre økonomiske og næringsrelaterte parameter.
2. Forvaltes arealene etter prinsippet om arealnøytralitet.
3. Er bevaring av natur og restaurering en naturlig del i arbeidet med klimatilpasning og reduksjon av klimagasser.
4. Ivaretas intakte og helhetlige naturområder, som kilde til friluftsliv, livskvalitet og folkehelse.
5. Er naturens rettsvern styrket i det rettslige rammeverket slik man sikrer at plan- og bygningsmyndighetene ser klima- og naturhensyn i sammenheng.
6. Forvaltes arealene av kommuner med tilstrekkelig kompetanse og kapasitet om plan, natur, klima og friluftsliv.
7. Brukes arealene i tråd med naturmangfoldlovens intensjoner.
8. Sees arealbruk på tvers av kommunegrenser i sammenheng, gjennom regionalt samarbeid og regionale planer med rettslig virkning.
9. Er båndet mellom utreder og utbygger kuttet. Uavhengige utredninger, bekostet av utbygger, er normen.

4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land og til havs?

Naturkartlegging bør i større grad innrettes med sikte på å etablere et kunnskapsgrunnlag for løsninger som kan redusere klimagassutslipp, gi redusert klimarisiko og som samtidig gir bedre

forutsetninger for å ivareta norsk naturmangfold. Det er behov kartlegging av økosystemer og deres tilstand, kunnskap om utviklingen til arter og naturtyper, og oversikt over økosystemtjenester (karbonlagring, flomdemping, pollinering m.m.). Etablering av slik miljødata gir et viktig faglig grunnlag for å vurdere samspillseffekter mellom klimatiltak, areal- og naturforvaltning (dvs. naturmangfold, reduksjon av klimagassutslipp og klimatilpasning).

Bedre oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold vil sikre mer langsiktig og mer rettferdig planlegging i kommuner og i sektorer. Det vil dempe konflikter, øke forutsigbarhet, effektivisere beslutningsprosesser og alt i alt være bra for investorer, beslutningstakere, planleggere, utbyggere og innbyggere. Og ikke minst bidra til å ta vare på mer natur.

Ny miljødata må fremme utvikling av nye og brukervennlige verktøy for å vurdere sumvirkninger av ulike planlagte arealendringer, og for å vurdere samspillseffekter av foreslåtte endringer for både naturmangfold og klima (inkludert karbonlagring og -opptak, reduksjon av klimagassutslipp, og redusert klimarisiko). Nye verktøy inkluderer arealregnskap, naturregnskap, klimakalkulatorer og verktøy for å planlegge naturrestaurering og naturbaserte løsninger. Disse verktøyene må være kompatible på alle forvaltningsnivå slik at alle kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og statlige myndigheter benytter seg av samme verktøy.

4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?

Ja. Arealnøytralitet bør være et viktig mål/virkemiddel for å øke gjenbruk av arealer og mer effektiv utnytting av arealer som allerede er utsatt for menneskelige inngrep, slik at man unngår ny utbyggingsvirksomhet og endret arealbruk. Gjennom å utvikle og innføre nasjonale, regionale og kommunale arealregnskap, så vi vet hva vi har og hva vi eventuelt mister, slik at vi kan bli arealnøytrale – til det trengs blant annet mer kartlegging av natur, kunnskaper om natur og om sammenhenger i natur.

4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?

Ser man på dagens kommunale arealforvaltning, på tvers av kommune- og fylkesgrenser, er resultatet av den samlede arealbruken, en fragmentert natur som blir stadig mer sårbar for endringer, og hvor evnen til å levere livsnødvendige økosystemtjenester, herunder gode naturopplevelser og livskvalitet, stadig svekkes. Naturen bygges ned bit-for-bit fordi ingen ser helheten. I OECDs rapport identifiseres den viktigste systemutfordringen å være at kommunene har fått stadig større ansvar for miljø- og arealforvaltningen, uten å få tilsvarende kompetanse og kapasitet til å ivareta ansvaret på en god måte. Dermed settes ikke kommunene i stand til f.eks. å

fremme nærings- og stedsutvikling på naturens og klimaets premisser. Resultatet er en lokal utvikling med omfattende tap av natur, som i sum gjør at vi ikke når nasjonale mål².

Vi mener det er behov for en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå. Dette kan gjøres gjennom målbare kriterier for gjennomføring av klima- og arealpolitikk i tråd med nasjonale mål, hvor god måloppnåelse f.eks. kan belønnes gjennom kommunenes inntektssystem.

Som et ledd i en tydeligere statlig arealpolitikk mener vi utvalget også bør se på hvordan fylkeskommunen kan bidra til å sikre helhetlig arealplanlegging på tvers av kommunegrenser. Et grep kan være å styrke kompetansenivået i fylkeskommunene slik at kommunene i større grad kan bruke fylkeskommunene som fagressurs i plansaker. Et annet grep kan være å innføre krav om arealregnskap på fylkeskommunalt nivå slik at kommunenes arealregnskap også kan ses i en større sammenheng. På denne måten kan fylkeskommunen bidra til å håndtere problematikken med bit for bit-nedbygging.

Det er også behov for mer forpliktende helhetlige regionale planer som har større legitimitet og som bidrar til bedre koordinering av ulike interesser på tvers av kommunegrenser, sektorgrenser og nivåer. Utvalget bør se på hvordan det kan innføres bestemmelser som gir mulighet for å gi regionale planer rettslige virkninger, f.eks. at regionale plan kan vedtas som reguleringsplan³. På denne måten vil kommuner i større grad bli bundet av regionale planer ved at kommunene ikke har anledning til å vedta kommunale planer i strid med en regional plan. For en regional reguleringsplan er det i utgangspunktet kommunen best egnet til å tilpasse innholdet i planen ift. lokale behov og interesser. Poenget er at gjennom regionale planprosesser har man en felles arena for å kartlegge interesser og avklare interessekonflikter som vil styrke planens posisjon og status som styringsverktøy, men ikke minst skape større forutsigbarhet med tanke på den fremtidige arealbruken.

4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn, og i et lavutslippssamfunn?

Vi har langt større kunnskap om livet på land enn i havet. For å sikre en bærekraftig arealpolitikk til havs er det behov for langt mer forskning og kunnskap om økosystemprosesser i havet og effekter av ulike tiltak. Det er i tillegg avgjørende at alle sektorlover som er gjeldene til havs samordnes og får tydelige koblinger til plan- og bygningslovens bestemmelser om bærekraftig arealbruk og planprosesser. Naturmangfoldlovens formål og virkeområde må også utvides til å gjelde for hele Norges økonomiske sone til havs.

² [Rapport - OCEDs vurdering av norsk miljøinnsats](#)

³ [Juridisk betenkning - styrking av regional plan og regionale styringsmidler i pbl](#)

5. Rettferdighet

5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og vilje i samfunnet?

For å styrke aksepten for klimapolitikk og behovet for omstilling er det behov for å utforme en troverdig politikk med reguleringer og økonomiske virkemidler som fordeler kostnader og ulemper rettferdig, mellom by og land og ulike sosioøkonomiske nivåer. Det er viktig at klimapolitikken tar innover seg effekten av det økonomiske systemet som har ført med seg store ulikheter i samfunnet. Når ulikhetene innad i Norge øker og folk samtidig blir bedt om å redde klimaet gjennom forbrukermakt skapes et skille mellom de som har råd til å “bidra” i klimakampen og dem som ikke har råd til det. Det er derfor avgjørende med målrettet virkemiddelbruk som er sosialt rettferdig.

For å styrke forståelsen for omstilling er det også behov for å skape en mer transparent og forståelig politikk for folk flest. Politikken må synliggjøre klimatiltakenes virkninger for folks hverdag på en lettfattelig måte.

5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?

Ja. På veien til et lavutslippssamfunn er det behov for en kombinasjon av økonomiske incitamenter med prismetanismer som belønner klima- og miljøvennlige tiltak, og skattlegger eller gjør lite miljøvennlige aktiviteter mer kostbare i tråd med prinsippet om at forurenser betaler. Samtidig er det viktig å sikre aksept og forståelse for klimapolitikken gjennom målrettet virkemiddelbruk, som folk opplever rettferdig på tvers av ulike sosioøkonomiske nivåer og mellom by og land.

Vi mennesker er stort sett rasjonelle og responderer på incitament: når prisen går opp, går gjerne etterspørselen ned. Høye drivstoffpriser er bra for miljøet i form at det reduserer privatbilisme, og fører til at man bytter ut bensinbilen med mer miljøvennlige fremkomstmiddel, elbil eller kollektivt. Høye strømpriser er også bra for miljøet, det gir et kraftig signal om at vi bør spare strøm eller bruke strømmen mer effektivt. Men høye drivstoff- og strømpriser rammer også de som ikke har råd til å investere i elbil, de som av ulike grunner ikke får hverdagen til å gå opp med kollektivt, eller de som ikke har råd til å etterisolere, bytte til nyere vinduer eller installere solcelleanlegg. Dagens offentlige støtteordninger som er iverksatt for å dempe høye strømutgifter er innrettet slik at den gir mest støtte til de som bruker mest. Dette er et eksempel på virkemiddelbruk som kunne vært enda mer målrettet ved å hjelpe dem med dårlig råd. En annen effekt av strømtøtten er at alt incitament til å spare strøm blir mindre. Og ikke bare gir det mer utslipp, det kan i seg selv kunne drive prisene videre opp, fordi vi ikke bruker mindre av den.

6. Energi

6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?

Politikere og myndighetene må endre tankegangen om at energiomstilling stort sett handler om ny teknologi og nye energiprojekter. Det internasjonale energibyrådet (IEA) sier i sine analyser at energiintensiteten i verdensøkonomien må reduseres kraftig dersom vi skal klare Parismålene. Dette innebærer at energiforbruket må ned og vi må få mer ut av mindre energi. Samtidig løftes energieffektivitet frem som noen av de raskeste og mest kostnadseffektive tiltakene for å redusere klimagassutslipp. FNs klimapanel trekker også frem energieffektivisering som en nøkkel til å nå klimamålene.

Norge har verdens nest største elektrisitetsforbruk per innbygger (fordelt på forbruket i alle næring og husholdningene). Politikere og myndighetene må derfor tørre å ta til orde for at vi må bruke mindre energi generelt og at energien vi allerede produserer må brukes mer effektivt. Tydelig politikk og kommunikasjon fra politikere og myndighetene er viktig for at industrien, næringsaktører befolkningen skal oppfatte satsingen på spare- og energieffektiviseringstiltak som en sentral del av energiomstillingen.

Inntil nylig har vi hatt veldig billig strøm i Norge, som har ført til at vi har brukt strøm nokså skjødesløst. Billig strøm har blitt tatt for gitt rett og slett. Dette har ført til at spare- og energieffektiviseringstiltak har blitt nedprioritert. Fra politisk hold har det vært litt betent og vanskelig å fortelle folk at det er klokt å investere i å spare energi. Med de høye strømprisene vi opplever for tiden er det langt mer overkommelig å selge inn det faktumet at det å satse på spare- og energieffektiviseringstiltak er det som raskest kan gi lavere strømpriser. Denne forståelse kan også bidra til å skape engasjement og entusiasme for grønn omstilling også hos vanlige strømforbrukere.

Det er behov for en handlingsplan for spare- og energieffektiviseringstiltak med tydelige nasjonale mål for ulike samfunnsområder, fulgt opp med konkrete juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler som skal realisere potensialet. Handlingsplanen må bygge på en gjennomgang av alle relevante barrierer som forklarer hvorfor lønnsom energieffektivisering ikke blir gjennomført.

Miljøpolitikken må legges om slik at alle har mulighet til å leve miljøvennlig og ta del i det grønne skiftet. Men for å få til dette er det blant annet behov for en grundig gjennomgang av ENOVA-apparatet og de ulike ordningenes treffsikkerhet og effekt. Til eksempel forekommer halvparten av energioppgraderingene som gjøres, på hus som allerede har energioppgradert de siste tre åra. De med høy inntekt pusser opp mye mere og de energioppgraderer også mer. Men de får samtidig mye mer subsidier enn du skulle forvente ut fra hvor mye de pusser opp. Dagens ordning har altså en motsatt Robin Hood-effekt, når man i realiteten tar elavgiften fra de fattige og subsidierer oppgraderinger av høytinntektshusholdninger. ENOVA-ordningen må derfor bli mer sosialt rettferdig, men også mer forutsigbar for søker.

I ny byggeteknisk forskrift må det stilles tydeligere energikrav ved rehabilitering for å utløse det store energisparepotensialet i eksisterende bygningsmasse.

Offentlige bygg må gå frem som forbilde. Bygninger i offentlig eie, og spesielt kommunale bygg, ligger godt til rette for å demonstrere gode løsninger og ambisjoner på dette området.

6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?

Hvis man legger til grunn de siste års rapporter fra klima- og naturpanelet for omstillingen til et lavutslippssamfunn vil dette kreve raske, gjennomgripende og varige samfunnsendringer som må skje på tvers av økonomiske, sosiale, politiske og teknologiske områder. Denne erkjennelsen medfører at det er naturens tåleevne, og de mer moderate anslagene for elektrifisering og forbruksvekst, som må ligge til grunn for målene, politikken og omstillingen til et lavutslippssamfunn. Vi kan ikke fortsette tankegangen om at vi kan bygge oss ut av natur- og klimakrisene. Dette innebærer blant annet harde prioriteringer av hvilke kraftkrevende industri og næring vi skal legge til rette for i tråd med vår håndtering av klima- og naturkrisen. Vi må også kartlegge og iverksette de tiltakene med størst samspillseffekter mellom klimagassutslipp, energiomstilling og bevaring av biologisk mangfold. Vi må unngå nedbygging og omdisponering av arealer som er viktige for naturmangfoldet og naturgoder som klimagassopptak og karbonlagring. Men vi må også restaurere forringede økosystemer, noe som kan gi positive effekter for både klima og naturmangfold på noe lengre sikt, men sjeldent eller aldri kan erstatte intakt natur.

9. Økonomisk vekst

9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?

Økonomisk vekst i form av økt forbruk har bidratt til velferd for mange, men har også vært en sentral driver for de klimaproblemene vi nå står overfor. IPBES-rapporten peker ikke bare på befolkningsvekst og konsum som den egentlige driveren bak både arealtap, klimaendringer, forurensing og overfiske, men rapporten er også krystallklar på hva som skal til for å løse krisen: Med mindre vi styrer vekk fra paradigmet om økonomisk vekst, vil vi ikke engang klare å justere kursen.

[Circularity Gap Report Norway](#) viser at Norge har et av de høyeste forbrukene i verden. Dersom hele jordens befolkning skulle levd som nordmenn, hadde vi trengt 3,6 jordkloder⁴. Samme rapport viser at av alle ressurser som forbrukes her i landet, blir over 97 prosent ikke sirkulert tilbake i økonomien. Mye tyder på at vi har et behov for å revitalisere betydningen av velferd og gode liv, og samtidig være åpne for at lavere vekst og mindre forbruk kan være berikende for våre liv, og ikke begrensede. I den sammenheng oppfordrer vi Klimautvalget til å utarbeide analyser

⁴ [The circularity gap report](#)

og kunnskapsgrunnlag av klimaeffekten ved moderate anslag for forbruksvekst og elektrifisering sammenlignet forhold til hva den har vært de siste 15-20 årene.

9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?

Det er avgjørende at Klimautvalget ser veien til et lavutslippssamfunn i sammenheng med vårt forbruk og den lineære norske økonomien. Når Norges sirkularitet er 2,4 prosent⁵, ligger en del av løsningen å øke sirkulariteten betraktelig, men også prioritere strategier som reduserer vårt materielle fotavtrykk gjennom en mer ressurseffektiv økonomi, der vi bruker ressursene mer effektivt, bruker ting lengre, reparerer og gjenbraker.

Norsk Friluftsliv jobber for at friluftslivet kan ha en naturlig plass i et lavutslippssamfunn. Men for at våre opplevelser i naturen ikke skal bidra til å ødelegge den, må vi kutte kraftig ned på forbruket av friluftsklær, -utstyr og transport. Erkjennelsen av at sider ved dagens friluftsliv bidrar til belastning på nettopp den naturen vi elsker å oppholde oss i, omtales gjerne som «friluftspadokset». Vi nordmenn ligger på verdenstoppen når det gjelder å kjøpe sports- og friluftslivsutstyr. Med et forbruk på cirka femten milliarder kroner i året, bruker hver av oss tre ganger mer på sports- og fritidsutstyr enn den gjennomsnittlige europeer. Vi flyr også cirka fem ganger mer enn en gjennomsnittlig EU-borger, og bruker ofte bilen for å komme oss til naturen.

Det enorme forbruket i friluftslivet kan sees på som en konsekvens av en økonomi som er basert på vekst, et premiss om stadig økt forbruk og svært lav sirkularitet. Vi ønsker å motvirke denne kjøp-og-kast-karusellen med holdningsendringer og inspirasjon til et friluftsliv som handler om opplevelser og ikke utstyr. Samtidig mener vi myndigheter, produsenter og forhandlere må ansvarliggjøres og motiveres til å lage og selge produkter som tåler lang tids bruk og som er designet for å kunne repareres enkelt. Lovverk og politikk må stille strengere krav til gjenbruk og sirkularitet, blant annet gjennom å legge til rette for bruksalg. Momsen på reparasjoner av klær og utstyr må fjernes slik at reparasjoner blir billigere, og dermed et bedre alternativ enn å kjøpe nytt. Løsninger vi løfter frem for å redusere forbruket i friluftslivet er også sentrale for forbruksendringer på andre områder i samfunnet.

10. Beslutningssystem

10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?

Kommunene får stadig større ansvar innenfor klima og naturforvaltning, uten at det følges opp med økte bevilgninger til økt plan- og miljøfaglig kompetanse og nødvendige systemer som gjør at vi kan måle om hver enkelt kommune når målene vi setter for klimagassutslipp og bevaring av naturmangfold. Samtidig som miljøkompetansen i kommuner må økes ved hjelp av statlig finansiering, kan det være fornuftig å etablere målbare kriterier for gjennomføring av klima- og arealpolitikk. På denne måten kan måloppnåelse på dette området i hver valgperiode vurderes, for

⁵[The circularity gap report](#)

hvert nye kommunevalg. Dette vil bidra til at velgerne systematisk vil kunne vurdere måloppnåelse på dette området før de stemmer.

En annen løsning kan være at kommunens inntektssystem belønner måloppnåelse innen klima, natur og miljø. En fordelingsnøkkel som dreier inntektssystemet i retning av bærekraftig arealbruk, kan kalles en «grønn kommune-nøkkel». Men en slik fordelingsnøkkel kan det gis tilskudd gjennom inntektssystemet til kommuner med uforholdsmessig stort ansvar for å nå nasjonale mål for naturforvaltning, klimaarbeid og klimatilpasning

Det kommunale selvstyre er imidlertid betinget av nasjonale og vesentlige regionale hensyn blir ivaretatt. Staten kan bestemme, når staten vil bestemme, og staten har også en plikt til å kontrollere. Plan- og bygningsloven slår fast at offentlige myndigheter har rett og plikt til å delta i planleggingen. Statsforvalteren er en slik offentlig myndighet, som nettopp skal bidra til å ivareta fellesskapets interesser der dette er av vesentlig nasjonal eller regional betydning. Kunnskapen om kommunens manglende plan- og miljøfaglige kompetanse og kapasitet, samt Riksrevisjonens og EVAPLANs konklusjoner ift. innsigelser, understreker behovet for en styrking og forsterkning av statsforvalterens ressurser og rolle. Statsforvalteren bør være en proaktiv og rådgivende samarbeidspartner for kommunene, samtidig som det er et stort behov for en kontrollinstans som bidrar til rettsikkerhet for både natur og mennesker, likebehandling og tillit til forvaltningen. Det at det foreligger både rådgivende og kontrollerende funksjoner i statsforvalterens rolle, gir både en opplærende og en preventiv effekt. Dette vil bidra til at nasjonale mål i klima- og arealpolitikken nås.

Norsk Friluftsliv håper utvalget ivaretar våre innspill og forslag på en god måte i det videre arbeidet med å gjennomgå generalistkommunesystemet.

Med vennlig hilsen

Bente Lier
generalsekretær

Peter Øygard Oma
friluftsfaglig rådgiver